

SRPSKI I MAĐARSKI EKVIVALENTI ENGLLESKIH PASIVNIH KONSTRUKCIJA¹

SAŽETAK

U radu se polazi od engleskih pasivnih konstrukcija zabeleženih u romanu „1984” Dž. Orvela i posmatraju se njihovi ekvivalenti u prevodima na srpski i mađarski jezik. Budući da se smatra da je pasiv u engleskom zastupljeniji od formi s identičnim značenjem u srpskom i mađarskom jeziku, cilj je da se istraži u kojoj se meri u prevodima zadržava odgovarajuća forma, u kojim se sintaksičko-semantičkim okolnostima od nje odstupa, te da se evidentiraju i protumače one konstrukcije koje se u prevodima javljaju umesto pasivne.

KLJUČNE REČI: pasiv, prevodni ekvivalenti, engleski, srpski, mađarski.

1. Uvod

1.1. O pasivu

Pasiv je sintaksičko-semantička kategorija, koja se najčešće posmatra u odnosu na aktiv te se i pasivne rečenice smatraju transformima aktivnih rečenica.² Karakteriše ih prisustvo gramatičkog subjekta koji nije semantički

---

¹ Rad je nastao u okviru projekta *Sintaksička, semantička i pragmatička istraživanja standardnog srpskog jezika* (178004), koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije.

² Pitanje odnosa aktivnih i pasivnih struktura daleko je složenije od onoga što iznosi navedena konstatacija. Tako se, na primer, neke semantičke klase glagola, kao što su srpsko *imati* i englesko *be born*, ne mogu javiti u trpnom, odnosno radnom stanju, što usložnjava problem transformacija pasiva (Shibatani 1988: 1 prema Бацццц 2017: 164). Detaljan prikaz literature posvećene ovoj problematici daje Bjelaković (2005). S obzirom

agens, već pacijens. On na sintaksičkom planu fungira kao pravi objekat koji dopunjuje tranzitivne glagole. Na pasiv se u odnosu na aktiv gleda kao na obeleženu dijatezu u pogledu frekventnosti, ali se razlozi njegove nesumnjive upotrebe ipak mogu tražiti u težnji jezika ka ekonomičnosti. Još je Jespersen (1924: 167) ukazao na to da aktivna i pasivna dijateza u osnovi znače isto, ali da nisu potpuno sinonimne jer bi, u tom slučaju, za jezik bilo redundantno da se koriste obe. U tom smislu, upotrebu pasiva nameće fokalizacija, odnosno postavljanje onoga ko/što je u središtu interesovanja (pacijensa) na poziciju gramatičkog subjekta i pomeranja agensa u drugi plan čime on dobija status nižeg konstituenta:

„Sintaksički kodirani elementi imaju različite stepene fokusiranosti; onaj kodiran kao subjekat je na najvišem stepenu. Fokusiranost se smanjuje kako se smanjuje hijerarhija gramatičkih odnosa: subjekat > direktni objekat > indirektni objekat > predložki objekat. Jačina fokusiranosti je povezana sa sintaksičkim i morfološkim osobinama subjekta, objekta itd. Stoga, subjekat ima primarnu sintaksičku ulogu u odnosu na druge nominale i obično je u nominativu – neobeleženom padežu.”³ (Shibatani 1985: 832)⁴

---

na to da ovaj rad nema za cilj teorijsku razradu ovih pitanja, prihvaćće se ovakvo određivanje odnosa pasivnih prema aktivnim rečenicama.

³ Engleski termin *oblique objects* obuhvata sve predložke fraze kojima se formalizuju i indirektni objekti i adverbijali te se prema stepenu fokusiranosti razlikuju bespredložki indirektni objekti od predložkih (Belaj 2004: 15). Status predložkog objekta ima izraz *od strane* odnosno *by*-fraza kao neobavezna dopuna, koju nazivamo *internalizovanim komplementom* jer se nalazi unutar glagolske fraze, ali odgovara spoljnom komplementu aktiva (Huddleston – Pullum 2002: 241).

⁴ “Syntactically encoded elements have varying degrees of focus; the one encoded as subject has the highest degree. Focus decreases along the hierarchy of grammatical relations: subject >direct object >indirect object >oblique objects. The strength of focus is correlated with syntactic and morphological properties of subject, object etc. Thus, subject has primacy in syntactic role over other nominals, and it is normally in the nominative – the unmarked case.”

Ostali pragmatički razlozi za upotrebu pasiva tiču se nepoznatosti ili nemogućnosti iskazivanja agensa, njegove vidljivosti iz jezičkog konteksta, dok u nekim slučajevima pasiv doprinosi boljem povezivanju klauza, odnosno koheziji teksta (Jespersen 1924: 167). Međutim, M. Bacić (Баџић 2017: 164) ističe da se jezik književnosti odlikuje specifičnijom upotrebom pasiva, koja postavlja izazove posebno pred prevodioce.

1.2. O pasivu u engleskom jeziku

Znatan broj istraživanja kategorije stanja na anglističkoj gramatičkoj sceni može se u velikoj meri pripisati pojavi transformacione gramatike Noama Čomskog, koja je aktivno-pasivni odnos koristila kako bi ilustrovala nadmoć transformacijskog modela.⁵ Pasivne konstrukcije su proučavane s morfološkog, sintaksičkog, semantičkog i pragmatičkog aspekta,⁶ ali često bez usaglašenog, jedinstvenog stava o tome šta čini engleski pasiv. Neki gramatičari smatraju da je pasivna forma ona koja je direktni transform odgovarajuće aktivne, dok za druge pasiv podrazumeva čitav niz konstrukcija od ‘pravih’, prototipičnih pasivnih do onih koje variraju u stepenu pasivizacije i deagentizacije (Баџић 2017: 164–165; up. i Svartvik 1966; Shibatani 1985; Quirk et al. 1985: 57–58; Bieber et al. 2002: 43–45; Huddleston – Pullum 2002: 1427–1447). Stoga, budući da je pasiv kognitivni fenomen, on se ne izvodi iz aktivne forme, već se direktno stvara (Langacker – Munro 1975; Quirk et al. 1985: 162–167; Albrespit 2007).

Kad je reč o prototipičnom pasivu, pasivne rečenice se od svojih aktivnih parnjaka razlikuju po načinu na koji se semantičke uloge usklađuju sa sintaksičkim funkcijama pa tako objekat aktivne rečenice postaje subjekat pasivne, npr. *Pat stole my surfboard* [→ *My surfboard was stolen by Pat*] pri čemu subjekat aktivne prelazi u neobavezni pasivni agens (Quirk et al. 1985:

---

⁵ Opisivanje aktivno-pasivnog odnosa u engleskom jeziku preko transformacija nije počelo sa Čomskim, ali je upotreba transformacija proširena, formalizovana i sistematski ugrađena u jedinstven gramatički okvir (Svartvik 1966: 1).

⁶ Detaljan pregled različitih pristupa u analizi pasivnih konstrukcija daje Bjelaković (2005: 103–117).

159–160; Huddleston – Pullum 2002: 1428).⁷ U strukturi pasivnih konstrukcija nalazi se pomoćni glagol *be* (ili neki drugi operator zamenjiv ovim glagolom)⁸ i prošli particip sintaksički aktivnog glagola (npr. *stolen* ← *steal*). Lanaker i Manro (Langacker – Munro 1975: 792) ističu da se glagol *be* najčešće tretira kao sinsemantičan pomoćni glagol koji ima samo gramatičku funkciju: da se umetne u transform ili je već prisutan na dubinskom planu. Međutim, oni smatraju da je on, zapravo, glavni glagol koji za sebe vezuje pasiviziranu klauzu poreklom od objekatske, odnosno subjekatske dopune.

Mogućnost prelaska aktivne u pasivnu rečenicu zavisi od tranzitivnosti glagola. Rečenice s prototipičnim tranzitivnim glagolom podležu pasivizaciji bez izuzetka, npr. *Sally bought the book* [→ *The book was bought by Sally*]. Međutim, Kverk i dr. (Quirk et al. 1985: 162–167) ističu da određene klase glagola ne dozvoljavaju transformaciju u jedno ili drugo stanje i klasifikuju ova ograničenja na glagolska, objekatska, agentivna, značenjska i frekvencionna. Prema njima, centar kategorije zauzimaju pasivni gradijenti kao centralni ili pravi pasivi, dok se na periferiji nalaze atipični pasivi, koji nemaju svoje aktivne ekvivalente: polupasivi (*Leonard was interested in linguistics*), pseudopasivi (*The building is already demolished*) i predložki pasivi (*Algebra II is a class to be snored through anyway*) (Ibid.: 167–171). Isto tako, Raden i Dirven (Radden – Dirven 2007: 7) uočavaju da je pasivizacija rečenica s manje prototipičnim tranzitivnim glagolom ograničena: *Sally liked the book* [→ ?*The book was liked by Sally*], dok rečenice s perifernim tranzitivnim glagolima pasiv ne dozvoljavaju: *Sally had the book* [→ **The book was had by Sally*].

Na osnovu prisustva ili odsustva predložke fraze (PF), razlikuju se dugi i kratki pasivi (Biber et al. 2002: 43–45; Huddleston – Pullum 2002: 1428). Kratki pasivi su oni koji ne zadrže PF (*My surfboard was stolen*) i oni nemaju aktivne

⁷ Hadlston i Pulam (Huddleston – Pullum 2002: 1428) preporučuju da se izbegava termin ‘agens’ jer *by*-faza nema uvek značenje agensa kao, na primer, u strukturama s glagolima koji nisu semantički aktivni (*The premier was hated by most members of the cabinet*).

⁸ Alternativni glagol, koji se semantički ne razlikuje značajno od glagola *be*, jeste glagol *get*. On se ni u pasivnim konstrukcijama ne smatra pomoćnim glagolom, već, zajedno sa glagolom *be*, katenativnim glagolom, koji za sebe vezuje dopune u neličnom obliku (Huddleston – Pullum 2002: 1348, 1430, 1440),

parnjake, dok duge pasive karakteriše prisustvo PF.⁹ Njome se može označiti živi agens (*Both Hungary's goals were scored by Albert*), neživi agens (*The settlers have not been converted by the events of the past fortnight*) i tzv. janus agens (*Oil will be replaced by coal*), koji se može transformisati dvojako: 1) njegov nominalni deo je subjekat aktivne rečenice, ili 2) cela predložka fraza fungira kao odredba sa značenjem sredstva, sa nekim drugim nominalnim elementom kao subjektom aktivne rečenice (Svartvik 1966: 104). Slično Svartviku, Hadlston i Pulam (Huddleston – Pullum 2002: 1428) ističu da *by*-frazu u pasivnoj rečenici, kao i u njenom aktivnom ekvivalentu, može fungirati i kao adverbijal: *This result was achieved by dubious means* [← *They achieved this result by dubious means*], te se tada može govoriti samo o kratkom pasivu.

1.3. O pasivu u srpskom jeziku

Iako se dugo smatralo da za srpski jezik pasiv nije karakterističan, „чињеница је да је једна од карактеристика савременог српског језика управо повећавање фреквенције пасивних конструкција” (Танасић 2014: 6). Ипак, остаје тачна тврдња да „српски језик припада језицима активног устројства, тј. реченице се обично уобличавају тако да полазни аргумент има активно значење и да предикатски израз има активни, а не пасивни облик” (Пипер 2005: 623).

Obezličene i pasivne rečenične konstrukcije standardno su sredstvo deagentizacije, tj. formalnog „odstranjivanja“ agensa u srpskom jeziku i upotrebljavaju se za iskazivanje uopštenog vršioца (Станојчић – Поповић 2002: 252, 254). Pasiv se i u srbistici, kao i u anglistici, najčešće posmatra u opoziciji prema aktivu u okviru kategorije prelaznih glagola. Njega karakteriše obeležje dinamičnosti jer se i u pasivnim strukturama sagledava radnja, samo iz drugačijeg ugla, i pomeranje pacijensa s pozicije pravog objekta na poziciju subjekta te blokiranje ove pozicije za agensa, koji u pasivnoj strukturi postaje neobavezni element (Milošević 1972: 65; Танасић 2014: 11).¹⁰

⁹ Ovaj primer ne prenosi potpuno istu informaciju kao *Someone stole my surfboard* jer je ovo aktivni parnjak dugog pasiva *My surfboard was stolen by someone* (Huddleston – Pullum 2002: 1428).

¹⁰ Razmatrajući poziciju s koje mnogi gramatičari razlikuju pasivne od nepasivnih konstrukcija, Belaj napominje da oni smatraju da se ključnost kriterijuma dinamičnosti u

Dva su osnovna načina da se aktivna rečenična konstrukcija transformiše u pasivnu, odnosno razlikuju se zamenički ili refleksivni i pridevski ili participijski pasiv (Пипер 2005: 624,625). Zamenički pasiv tvore morfema *se* i lični glagolski oblik (*Kuća se zida*), dok pridevski pasiv čini odgovarajući oblik glagola *biti* i pasivnog participa, tj. trpnog glagolskog prideva (*Ručak je skuvan*). Agens se u ovakvim rečenicama, u srpskom, obično ne iskazuje. Ukoliko se iskazuje, u rečenicama sa refleksivnim pasivom institucionalni agens upotrebljava se s predlozima *u* ili *na* (*Odluke se donose u najužem rukovodstvu. Odluke se donose na Savetu*), a kada agens nije institucionalne prirode, najčešći je predlog *kod* (*On se brije kod berberina Laze. Ona se leži kod privatnog lekara*) (Пипер 2005: 624). Imenovanje agensa u participijskom pasivu takođe nije često. U takvim rečenicama imenski izraz koji se odnosi na agens stoji u genitivu s predlogom *od* ili s predložkom konstrukcijom *od strane* (*Zemlja je raskvašena od kiša. Odluka je doneta od strane Saveta*) (Пипер 2005: 625).

S deagentizacijom u vezi su i tzv. neodređeno-lične rečenice, koje karakteriše obavezno izostavljen subjekat i predikat u obliku 3. lica množine muškog roda (ako je potrebno izraziti rod). Njima se označava radnja koja se pripisuje neimenovanom licu, a obavezno semantičko svojstvo izostavljenog, ali podrazumevanog subjekta je 'čovek' (Пипер 2005: 600). Sintaksički sinonimne njima su rečenice s participijskim i refleksivnim pasivom: *Ovde su tu meru primenjivali prinudno // Ovde je ta mera primenjivana prinudno // Ovde se ta mera primenjivala prinudno*.

Na semantičkom planu, problem tumačenja konstrukcija koje su sačinjene na način na koji se tvore participijski i refleksivni pasiv usložnjava njihova

---

kategorisanju rečenica kao pasivnih ogleđa u mogućnosti aktualizacije veze dinamičnost/statičnost (stanje) u trenutku govorenja, te je tako rečenica *Zastava je juče spuštена* pasivna jer ima aktivni parnjak u rečenici *Neko je zastavu juče spustio*, dok rečenica *Zastava je već danima spuštена* nije pasivna jer se ne može uspostaviti njen aktivni korelat **Neko je zastavu već danima spustio* budući da stanje pacijensa nije proizašlo iz dinamičnosti (Milošević 1972, 1973; Vukojević 1992; Kučanda 1992; Siewierska 1988 prema Belaj 2004: 16, 17). Međutim, sagledavajući pasiv sa kognitivističkog stanovišta, on smatra da se i rečenice ovog drugog tipa moraju smatrati pasivnim jer je pasivizacija aktualizovana u svesti govornika i signalizira postojanje aktivnog korelata *Neko je otvorio prozor i on je već danima otvoren* ili *Neko je otvorio prozor i još ga nije zatvorio*.

homonimičnost budući da nijedna ne iskazuje samo pasiv. Tanasić (Танасић 2014: 222–225) objašnjava da je homonimičnost participskog pasiva rezultat dvojake (glagolske i pridevske) prirode trpnog prideva. Ukoliko je u rečenici izražena glagolska komponenta trpnog prideva, glagol će biti u obliku pasiva i rečenica će se tumačiti u pasivnom značenju. Međutim, ako je izražena pridevska komponenta, trpni pridev će imati pridevsko značenje u sastavu imenskog predikata. Homonimičnost refleksivnog pasiva pak proističe iz nemogućnosti utvrđivanja da li je morfema *se* deo refleksivnog glagola pa iskazuje neku drugu dijatezu ili je deo prelaznog glagola zbog čega je znak pasivne dijateze. Identifikaciju pasiva u ovim slučajevima olakšava nemogućnost pozicioniranja agensa na poziciju subjekta i prisustvo obeležja dinamičnosti.

1.4. O pasivu u mađarskom jeziku

Odabrani segment istraživanja posebno je zanimljiv kada se ima u vidu da i mađarski jezik karakteriše orijentisanost ka ličnim konstrukcijama, dok su mu manje svojstvene pasivne i impersonalne strukture.

Mađarski jezik poznaje tzv. pasivne glagole.¹¹ Oni se tvore od aktivnih tranzitivnih glagola dodavanjem sufiksa *-at(ik)/-et(ik)*, *-tat(ik)/-tet(ik)*. Objekat aktivnog tranzitivnog glagola postaje subjekat pasivnog glagola: *a diák felolvassa a verset* → *a vers felolvastatik* (= *učenik čita stih* → *stih se čita*). Agens pasivnog glagola može se iskazati odredbom za sredstvo, tj. instrumentalom ili imenicom s postpozicijom *által*: *A vers felolvastatik a diákkal / a diák által* (= *Stih se čita od strane učenika*). U savremenom mađarskom jeziku pasivni se glagoli retko koriste. Umesto njih pasivno značenje se danas u mađarskom izražava konstrukcijom s glagolskim prilogom, konstrukcijom s funkcionalnim ili medijalnim glagolom, odnosno opisno: *a ház eladatik* (= *kuća se prodaje*) → *a ház el van adva* (= *kuća je prodana*), *a ház eladásra kerül* (= *kuća je na prodaju*), *a ház eladódik* (= *kuća se prodaje*) (Lengyel 2000: 88; Andrić 2002: 42–43).

Pasivno značenje može imati, dakle, konstrukcija koja se sastoji od egzistencijalnog glagola i glagolskog priloga tranzitivnih glagola. Tačnije, strukture s tranzitivnim glagolima mogu biti aktivne ili pasivne (Velcssov 1988:

---

¹¹ É. Tankó za ovaj tip pasiva upotrebljava termin „sintetički pasiv“ (Tankó 2016: 94).

62). Značenje zavisi i od semantike glagola, ali i od konteksta, rečenične strukture.¹²

Pasivno značenje se može iskazati i participom perfekta izvedenim od tranzitivnog glagola. Tada je nosilac stanja koje izražava zapravo objekat glagolskog sadržaja (*feldíszített terem = ukrašena sala, megbeszélte találkozó = dogovoreni sastanak, elhagyott asszony = napuštena žena*) (Andrić 2002: 55).

U mađarskim gramatikama nalazimo i podatke o rečenicama s neodređenim i uopštenim subjektom (Kugler 2000: 410–411; Andrić 2008: 82–83). Tipična sredstva za iskazivanje neodređenog subjekta u mađarskom su neodređene zamenice (*Valaki elvette a tollamat = Neko mi je uzeo penkalo*) kao i nastavak za 3. lice glagolskog predikata (*Csöngettek = Zvonili su*). Signal uopštenog subjekta je opšta zamenica (*mindenki = svi, senki = niko*), a može biti i reč uopštenog značenja (*az ember = čovek, a világ = svet*). Uopšten subjekat može se izražavati i 1. licem množine (*Árnyékáért becsüljük a vén fát = Staro drvo poštujemo zbog hlada*), 2. licem jednine ili množine predikata (*Lassan járj, tovább érsz = Polako hodaj, dalje ćeš stići, Ne bízzatok a sokat ígérőkben = Nemojte verovati onima koji mnogo obećavaju*), ali se i 3. lice množine pojavljuje u ovoj funkciji (*Hogy hívnak? = Kako te zovu?*).

2. Cilj, metodologija i korpus

Budući da je pasiv mahom proučavan u prevodilačkom kontaktu dva jezika (Shibatani 1985; Khalil 1993; Bjelaković – Marković 2010; Tankó 2016; Бацџић 2017; Erić Bukarica 2018 itd.), cilj ovog rada je istražimo odnos tri jezika u prevodilačkom kontekstu: engleskog, srpskog i mađarskog tako što ćemo pokušati da utvrdimo koje se strukture pojavljuju kao prevodni ekvivalenti engleskog pasiva. Analizu ćemo sprovesti na tri plana: na planu forme, značenja i distribucije.

Korpus je formiran na osnovu građe ekscerpirane iz romana „1984” Dž. Orvela. Prevođenje ovog dela svakako je bio izazovan i odgovoran zadatak budući da je reč o jednom od najuticajnijih romana 20. veka. Iako je upravo sam autor kritikovao nejasan i nespretnan jezik proze koja obiluje pasivnim

¹² Upravo zbog činjenice da upotrebom GP od tranzitivnih glagola mogu nastati strukture aktivnog ili pasivnog značenja, T. Lacko (Laczkó 2000: 444–449) predlaže da se ustanove dva homonimna -va nastavka: jedan aktivan (-va1) i jedan pasivan (-va2).

konstrukcijama, u ovom romanu su one učestale, što je svakako uslovljeno tematikom i opštom atmosferom koja vlada u opisanom totalitarnom društvu. Orvel bogato koristi pasiv uprkos ličnom protivljenju njegovoj preteranoj upotrebi: “Never use the passive where you can use the active” (Orwell 1968: 139).

Iz ovoga proizilazi drugi naš cilj, a to je da utvrdimo učestalost upotrebe pasiva, koja bi trebalo da nam osvetli njegov status u književnoumetničkom stilu u izvornom (engleskom) jeziku i ciljnim jezicima (srpskom i mađarskom). Metod korišćen u ovom istraživanju obuhvata kvalitativnu i kvantitativnu kontrastivnu analizu. Polazeći od engleskog kao izvornog jezika teksta, svi primeri su prvo podeljeni na primere dugog i primere kratkog pasiva i sagledani su sa sintaksičkog aspekta. U opisivanju njihovih osobenosti u obzir smo uzele i njihovu semantiku i moguće razloge za pojedina prevodilačka rešenja.

3. Prikaz prevodnih ekvivalenata engleskog pasiva

3.1. Prevodni ekvivalenti engleskog kratkog pasiva

3.1.1. Ekvivalenti koji su formalno najbliži engleskom pasivu jesu participski pasiv u srpskom i konstrukcija s glagolskim prilogom u mađarskom jeziku. Takvih je ukupno 7 primera:

(1) [...] the heating system was usually running at half steam when it *was not closed down* altogether from motives of economy (GO, 27);

(1a) [...] centralno grejanje je radilo samo sa pola snage kad *nije bilo potpuno isključeno* radi štednje (DŽO/VS, 18);

(1b) [...] a fűtőberendezés rendszerint csak félgőzzel dolgozott, ha ugyan *nem volt egészen elzárva* takarékoság céljából (GO/LSz, 12).

(2) There, too, in tiny clear lettering, the same slogans *were inscribed* (GO, 34);

(2a) Tu *su*, takođe, sitnim slovima, *bile ispisane* te iste parole (DŽO/VS, 22);

(2b) Erre is ugyanazok a jelmondatok *voltak felírva* apró, jól olvasható betűkkel (GO/LSz, 15).

3.1.2. Znatno su učestaliji primeri (ukupno 38) u kojima engleskom pasivu i srpskom participskom pasivu u mađarskom odgovara rečenica s uopštenim subjektom i predikatom u 3. licu množine:

(3) [...] as from next week, the chocolate ration *would be reduced* from thirty grammes to twenty (GO, 33);

(3a) [...] naiđe obaveštenje da će od sledeće nedelje sledovanje čokolade *biti smanjeno* sa trideset grama na dvadeset (DŽO/VS, 22);

(3b) [...] következett a bejelentés, hogy a jövő héttől kezdve a csokoládé-fejadagot harminc grammról húsz grammra *csökkentik* (GO/LSz, 15).

(4) Someone whom the old man loved – a little granddaughter, perhaps – *had been killed* (GO, 42);

(4a) Neko koga je starac voleo, možda njegova mala unuka, *bila je ubijena* (DŽO/VS, 27);

(4b) Valakit, akit az öregember szeretett – talán egyik kis unokáját –, *megöltek* (GO/LSz, 19).

(5) [...] so as to allow for the usual claim that the quota *had been overfulfilled* (GO, 52);

(5a) [...] da bi se kasnije mogla opravdati uobičajena tvrdnja da *je norma premašena* (DŽO/VS, 32);

(5b) [...] hogy lehetővé váljék a megszokott propaganda: az irányzatot *túlteljesítették* (GO/LSz, 22).

3.1.3. Odgovarajuću semantiku imaju i mađarske rečenice (ukupno 5) u kojima se kao ekvivalent engleskog i srpskog pasiva javlja particip perfekta:

(6) [...] there seemed to be no colour in anything, except the posters that *were plastered* everywhere (GO, 4);

(6a) [...] se sve činilo bezbojnim, osim plakata koji *su svuda bili izlepljeni* (DŽO/VS, 6);

(6b) [...] a mindenfelé *kiragasztott* plakátokon kívül mintha semmilyen szín sem lett volna az utcán (GO/LSz, 3).

(7) On occasion he had even been entrusted with the rectification of ‘The Times’ leading articles, which *were written* entirely in Newspeak (GO, 56);

(7a) Dešavalo se čak i da mu povere ispravljanje Tajmsovih uvodnika, koji *su* od početka do kraja *bili pisani* Novogovorom (DŽO/VS, 34);

(7b) Néha még a Times teljesen újbeszélül *írott* vezércikkeinek a helyesbítésével is megbízták (GO/LSz, 24).

3.1.4. U 10 primera engleski pasiv i srpski participijski pasiv na mađarski su prevedeni aktivnom rečenicom:

(8) Goldstein himself, it was said, *had sometimes been seen* there, years and decades ago (GO, 71);

(8a) Govorilo se da *je* tamo nekad, pre godina i decenija, *bio viđan* i sam Goldštajn (DŽO/VS, 43);

(8b) A szóbeszéd szerint maga Goldstein is *látogatta* a kávéházat (GO/LSz, 30).

(9) [...] lives of his mother and his sister *had been sacrificed* to his own (GO, 38);

(9a) [...] *je* znao da *su* na neki način majčin i sestrin život *bili žrtvovani* za njegov (DŽO/VS, 24);

(9b) [...] tudta, hogy anyja és húga valamiképpen érte *áldozta* az életét (GO/LSz, 17).

U ovaj tip prevodnih ekvivalenata ubrajamo i primer s mađarskim medijalnim glagolom *születik* (= *roditi se*).¹³

(10) [...] he believed that he *had been born* in 1944 or 1945 (GO, 10);

¹³ U literaturi postoji i mišljenje da navedeni glagol pripada pasivnim glagolima. Ovaj primer navodi E. Tankó beležeći mađarske ekvivalente engleskog pasiva. Pasivnu prirodu ovog glagola objašnjava na sledeći način: „Expectedly, we are dealing with a verb that is typically used in the synthetic passive form in contemporary Hungarian (*születik* ‘be born’ from *szül* ‘give birth’)” (Tankó 2016: 103).

(10a) [...] verovao je da *je rođen* 1944. ili 1945 (DŽO/VS, 9);

(10b) [...] sejtése szerint 1944-ben vagy 1945-ben *született* (GO/LSz, 6).

3.1.5. Kao ekvivalent engleskog kratkog pasiva, u srpskom se često javlja i zamenički pasiv. I u tim slučajevima je učestao mađarski tip rečenice s uopštenim subjektom i predikatom u 3. licu množine. Zabeleženo je 30 primera:

(11) Its smooth creamy paper [...] was of a kind that *had not been manufactured* for at least forty years past (GO, 9);

(11a) Njen gladak, beli papir [...] bio je od one vrste koja *se nije proizvodila* najmanje četrdeset godina (DŽO/VS, 8);

(11b) Rendkívül szép könyv volt: sima krémszínű papírja [...] az a fajta papír, amilyet az utolsó negyven évben már *nem is gyártottak* (GO/LSz, 5).

(12) [...] that number *would be reprinted*, the original copy *destroyed*, and the corrected copy *placed* on the files in its stead (GO, 51);

(12a) [...] broj *bi se preštampano*, prvobitni primerak *uništio*, a popravljani primerak *unosio* na njegovo mesto u arhivi (DŽO/VS, 31);

(12b) [...] a szóban forgó számot *újranyomtatták*, az eredeti példányt *megsemmisítették*, és a javított példányt *tették* a helyére (GO/LSz, 22).

(13) So tricky a piece of work *would never be entrusted* to a single person (GO, 57);

(13a) Zadatak tako delikatne prirode *nikad se ne bi poverio* jednom jedinom čoveku (DŽO/VS, 35);

(13b) Egy ilyen rafinált munkadarabot *nem bízhattak* egyetlenegy személyre (GO/LSz, 24).

3.1.6. Odgovarajuću semantiku imaju i različne konstrukcije u mađarskom jeziku koje se sastoje od različnog modalnog glagola i dopune (u 8 primera je ona ekvivalentna srpskom zameničkom pasivu). Modalna semantika prisutna je i u originalnom tekstu:

(14) It was too strong, it *could not be stormed* (GO, 35);

(14a) Zgrada je bila previše jaka, *nije se mogla zauzeti na juriš* (DžO/VS, 23);

(14b) Nagyon is erős ez az épület, *nem lehet lerombolni* (GO/LSz, 15).

(15) On the far side of the room there was a small bar, a mere hole in the wall, where gin *could be bought* at ten cents the large nip (GO, 62);

(15a) Na suprotnoj strani sobe nalazio se mali šank, u stvari samo rupa u zidu, gde *se mogao dobiti* džin po ceni od deset centi za veliki gutljaj (DžO/VS, 38);

(15b) A terem szemközti oldalán egy kis bár volt, csak egy kis lyuk a falban, ahol jó nagy adag gint *lehetett venni* tíz centért (GO/LSz, 27).

(16) [...] for which intelligence *was not required* (GO, 28);

(16a) [...] za koji *se nije tražila* inteligencija (DžO/VS, 19);

(16b) [...] amelyhez *nem kellett* intelligencia (GO/LSz, 13).

3.1.7. Engleski pasiv i srpski zamenički pasiv u mađarskom se prevode i aktivnom rečenicom (6 primera). Odgovarajuće značenje se u mađarskom postiže i upotrebom medijalnih glagola (primeri 18b i 19b):

(17) Here *were produced* rubbishy newspapers containing almost nothing except sport, crime and astrology (GO, 55);

(17a) Tu *su se proizvodili* bulevarski listovi koji su pisali gotovo isključivo o sportu, zločinima i astrologiji (DžO/VS, 34);

(17b) Ezek *állították elő* azokat az értéktelen újságokat, amelyekben sporton, bűnügyeken és horoszkópokon kívül szinte semmi sem volt (GO/LSz, 23).

(18) [...] so it *was occasionally rumoured* (GO, 16);

(18a) [...] kako *su se ponekad pronosile* glasine (DžO/VS, 12);

(18b) [...] mert néha ilyen hírek is *terjengtek* (GO/LSz, 8).

U jednom primeru upotrebljen je i pravi glagol *get* kao alternativni marker pasiva, koji često konotira promenu i dospevanje u određeno stanje (Đorđević

2007: 608 prema Баџић 2017: 166). Stoga se srpski glagol *zapušiti se* i mađarski *eldugul* mogu tumačiti i kao medijalni:

- (19) It's *got blocked up* (GO, 26);
- (19a) Nešto *se zapušilo* (DŽO/VS, 18);
- (19b) *Eldugult* (GO/LSz, 12).

3.1.8. Impersonalne konstrukcije u oba prevoda zabeležene su u 5 primera. Karakteriše ih prisustvo modalnih glagola, bezličnih ili, u srpskom, obezličениh morfemom *se*:

- (20) It had happened that morning at the Ministry, if anything so nebulous *could be said* to happen (GO, 13);
- (20a) To *se* desilo tog jutra u Ministarstvu, ako *se* za nešto toliko nebulozno *može reći* da *se* zaista dogodilo (DŽO/VS, 10);
- (20b) Ma reggel történt a Minisztériumban, ha ugyan egy ilyen homályos dolgot történésnek *lehet nevezni* (GO/LSz, 7).
- (21) [...] you *were supposed* to call everyone 'comrade' (GO, 26);
- (21a) [...] svakoga *je trebalo* zvati *druže* ili *drugarice* (DŽO/VS, 18);
- (21b) [...] elméletileg mindenkit „elvtárs”-nak *kell*et titulálni (GO/LSz, 12).

Upotreba srpske aktivne konstrukcije *trebalo je* u prevodu konstrukcije *were supposed to* u primerima (21) i (21a) logično se naslanja na činjenicu da ovde nije reč o pravom pasivu. Pridev *supposed* samo je morfološki povezan sa prošlim participom glagola *suppose* čije se značenje promenilo, tako da je njegova veza sa pravim pasivom isključivo dijahronijske prirode (Huddleston – Pullum 2002: 1440). Pored toga, ovaj participski pridev označava deontičku modalnost srednjeg intenziteta (Ibid.: 207, 208).

3.1.9. Kvazimodalno *be* u engleskom originalu ima futursko značenje, tačnije, označava izvestan aranžman u budućnosti za koji ne postoji indikacija o aktualizaciji. Njegovi prevodni ekvivalent u srpskom je impersonalna

konstrukcija, kojoj odgovara i rečenica s predikatom u 3. licu množine u mađarskom (3 primera):

(22) Some Eurasian prisoners, guilty of war crimes, *were to be hanged* in the Park that evening, Winston remembered (GO, 30);

(22a) Vinston se seti da je te večeri u Hajd parku *trebalo da bude vešanje* nekih evroazijskih zarobljenika proglašanih krivim za ratne zločine (DžO/VS, 20);

(22b) Winstonnak eszébe jutott, hogy este néhány eurázsiai foglyot *fognak felakasztani* a parkban, mint háborús bűnösöket (GO/LSz, 14).

(23) [...] poems which had become ideologically offensive, but which for one reason or another *were to be retained* in the anthologies (GO, 54);

(23a) [...] pesama koje su bile postale ideološki opasne no koje *je* ko zna zašto *trebalo zadržati* u antologijama (DžO/VS, 33);

(23b) [...] költemények [...] amelyek ideológiailag támadhatókká váltak, valamilyen okból azonban *meghagyták* őket a versgyűjteményekben (GO/LSz, 23).

3.1.10. I u srpskom, kao i u mađarskom, zabeležene su rečenice s izostavljenim subjektom i predikatom u 3. licu množine, tzv. neodređeno-lične rečenice. Njima se označava radnja koja se pripisuje neimenovanim licima (9 primera):

(24) [...] he was crying hysterically that the revolution *had been betrayed* (GO, 16);

(24a) [...] histerično uzvikivao da *su* revoluciju *izdali* (DžO/VS, 12);

(24b) [...] s hisztérikusan kiáltozta, hogy *elárulták* a forradalmat (GO/LSz, 8).

(25) Sometimes they *were released* and *allowed to remain at liberty* for as much as a year or two years before *being executed* (GO, 58);

(25a) Ponekad *su* ih *puštali* i *ostavljali na slobodi* po celu godinu, pa i dve, pre nego što *bi* nad njima *izvršili smrtnu kaznu* (DžO/VS, 35);

(25b) A letartóztatottakat néha *szabadon bocsátották*, és *szabadon is hagyták* sokszor egy vagy két évig is, mielőtt *kivégezték* volna őket (GO/LSz, 25).

3.1.11. Brojni su primeri u kojima je engleski pasiv u oba jezika preveden aktivnom rečenicom (17 primera):

(26) At the Ministry he *was employed* in some subordinate post (GO, 28);

(26a) U Ministarstvu *je radio* na nekom podređenom položaju (DžO/VS, 19);

(26b) A Minisztériumban valami alsóbbrendű *munkát végzett* (GO/LSz, 13).

U sledećoj grupi primera, upotrebu modalnog predikata u srpskom prevodu (*bi moralo spasti*) u primeru (27a) nameće upravo originalna konstrukcija *it was bound to be shaken off* jer pasivni infinitiv ima dopunsku funkciju:

(27) With the tip of his finger he picked up an identifiable grain of whitish dust and deposited it on the corner of the cover, where it was *bound to be shaken off* if the book *was moved* (GO, 36);

(27a) Vrhom prsta, on podiže jedno prepoznatljivo beličasto zrnce prašine i stavi ga u kraj korica, odakle *bi moralo spasti* ako *bi* neko *pomerio* knjigu (DžO/VS, 23);

(27b) Az ujjá hegyével felszedett egy jól megkülönböztethető porszemet, és a könyv fedelének a sarkára tette, ahonnan feltétlenül *le kell hullania*, ha a könyvhöz valaki *hozzányúl* (GO/LSz, 16).

(28) He was out in the light and air while they *were being sucked down* to death (GO, 37);

(28a) On je bio gore, na svetlosti i vazduhu, dok *su* one *tonule u dubinu* i smrt (DžO/VS, 24);

(28b) Ő a világosságon volt és a levegőn, s azok ott *lefelé süllyedtek* a halálhoz (GO/LSz, 17).

3.1.12. U tri primera beležimo aktivnu rečenicu u srpskom, a u mađarskom tip rečenice s 3. licem množine:

- (29) Children always clamoured *to be taken* to see it (GO, 30);
 (29a) Deca su uvek tražila od roditelja da ih tamo *vode* (DžO/VS, 20);
 (29b) A gyerekek követelni szokták, hogy *vigyék el* őket megnézni az akasztást (GO/LSz, 14).

3.1.13. Pasivno značenje imaju srpski i mađarski deverbativni pridevi, u srpskom tvoreni sufiksima *-iv* i *-lživ*, a u mađarskom sufiksom *-ható/-hető*. Oni istovremeno imaju i modalnu semantiku,¹⁴ koja je prisutna i u originalnom tekstu. U prevodu na srpski jezik zabeležen je jedan takav primer, a u prevodu na mađarski tri.

- (30) In his childish way Winston grasped that some terrible thing, something that was beyond forgiveness and *could never be remedied*, had just happened (GO, 42);
 (30a) Iako je bio samo dečak, Vinston shvati da se starcu upravo desilo nešto neoprostivo i *nepopravljivo* (DžO/VS, 26);
 (30b) Winston a maga gyermeki módján felfogta, hogy valami borzasztó, valami megbocsáthatatlan és *sohasem orvosolható* szörnyűség történhetett vele (GO/LSz, 19).

- (31) That was *to be expected* (GO, 57);
 (31a) Tako šta *je trebalo i očekivati* (DžO/VS, 35);
 (31b) Ez *várható* is volt (GO/LSz, 24)

- (32) Only in his own consciousness, which in any case *must soon be annihilated* (GO, 44);

---

¹⁴ Primarno modalno značenje navedenih sufiksa ističe se u novijim istraživanjima (Zvekić-Dušanović 2011: 264–265; Јањић 2018). Njima su prethodila ona u kojima se sagledavala distinkcija između aktivnog i pasivnog značenja ovako nastalih prideva, te se prema različitim kriterijumima utvrđivala njihova semantika (up. npr. Šojat 1959: 93–110; Стевановић 1963: 197–2017; Шакић 1965: 75–100).

(32a) Samo u njegovoj svesti, koja *će* u svakom slučaju za kratko vreme *biti uništena* (DŽO/VS, 27);

(32b) Csak az ő agyában, az pedig szükség esetén könnyen *megsemmisíthető* (GO/LSz, 19).

3.1.14. Jedan primer prevoda na mađarski jezik karakteriše nastavak *-ódik/-ődik*, kojim se tvore povratni i medijalni glagoli. Oni označavaju radnju koja se sama od sebe odvija, bez ekspliciranog agensa. I ovde je vidljiva pasivna semantika, budući da rečenice s ovako nastalim glagolima karakteriše subjekat koji je zapravo dubinski objekat (Andrić 2002: 114):

(33) But no, the knocking *was repeated* (GO, 25);

(33a) Ali ne, kucanje *se ponovi* (DŽO/VS, 17);

(33b) De nem: a kopogás *megismétlődött* (GO/LSz, 11).

3.1.15. Osim očekivanih prevodnih ekvivalenata, zabeležena su i neka originalna rešenja. Tako su engleske pasivne konstrukcije koje imaju značenje nepouzdana informacije, pored očekivanog srpskog ekvivalenta koji se ostvaruje impersonalnom rečenicom s komunikativnim glagolom, na mađarski prevedene leksemom *állítólag* (= *navodno*) i konstrukcijom *a szóbeszéd szerint* (= *prema glasinama*) koje imaju epistemičko značenje tipa „informacija iz druge ruke”. U jednom primeru se i u srpskom pojavljuje leksema s ovom semantikom (*navodno*):

(34) The Ministry of Truth contained, it *was said*, three thousand rooms above ground level (GO, 6);

(34a) Ministarstvo istine imalo je, kako *se govorilo*, tri hiljade prostorija nad zemljom (DŽO/VS, 7);

(34b) Az Igazság-minisztériumban *állítólag* háromezer szoba volt a föld színe fölött (GO/LSz, 4).

(35) Goldstein himself, it *was said*, had sometimes been seen there, years and decades ago (GO, 71);

(35a) *Govorilo se* da je tamo nekad, pre godina i decenija, bio viđan i sam Goldštajn (DŽO/VS, 43);

(35b) *A szóbeszéd szerint* maga Goldstein is látogatta a kávéházat (GO/LSz, 30).

(36) The Brotherhood, its name *was supposed to be* (GO, 18);

(36a) Ona se *navodno* zvala Bratstvo (DžO/VS, 13);

(36b) Ennek a szövetségnek *állítólag* Testvériség volt a neve (GO/LSz, 8).

3.2. Ekvivalenti dugog pasiva

3.2.1. Najfrekventniji ekvivalenti engleskog dugog pasiva i u srpskom i u mađarskom prevodu jesu aktivne rečenice. Zabeleženo je ukupno 15 primera u kojima su aktivne rečenice ostvarene u oba prevoda:

(37) A day never passed when spies and saboteurs acting under his directions *were not unmasked by the Thought Police* (GO, 17);

(37a) Nije prolazio ni jedan dan a da *Policija misli ne raskrinka* nekog od špijuna i sabotera koji su radili po njegovim uputstvima (DžO/VS, 13);

(37b) Nem múlt el egyetlen nap sem, hogy *a Gondolatrendőrség ne leplezett volna le* az ő irányításával működő kémeket és szabotőröket (GO/LSz, 8).

(38) At nineteen he had designed a hand-grenade which *had been adopted by the Ministry of Peace* (GO, 59);

(38a) U devetnaestoj je je izmislio novi tip ručne bombe, koju *je* kasnije *prihvatilo* Ministarstvo mira (DžO/VS, 36);

(38b) Tizenkilenc éves korában egy kézigránátot tervezett, amelyet *a Béke-minisztérium el is fogadott* (GO/LSz, 25).

U narednom primeru, predikacija ne opisuje radnju, već stanje zbog čega je u srpskom jeziku prirodnije da se pojavi aktiv sa fokusom na objektu-pacijensu:

(39) Goldstein *was hated and despised by everybody* (GO, 17);

(39a) Goldštajna *su svi mrzeli i prezirali* (DžO/VS, 13);

(39b) Goldsteint *mindenki gyűlölte és megvetette* (GO/LSz, 8).

3.2.2. Engleskom i srpskom pasivu odgovara, u jednom primeru, mađarski particip perfekta. S obzirom na to da je u engleskom primeru reč o *janus* agensu, u oba prevoda prisutan je instrumental koji se može tumačiti ili kao semantički subjekat [← *Poklopac od žice je zaštitio velik četvrtast prorez*] ili kao odredba sredstva [← *Neko je zaštitio velik četvrtast prorez poklopcem od žice*]:¹⁵

- (40) [...] a large oblong slit *protected by a wire grating* (GO, 48);
 (40a) [...] veliki četvrtast prorez *zaštićen poklopcem od žice* (DŽO/VS, 30);
 (40b) [...] *dróthálóval védett nagy nyílás* (GO/LSz, 21).

3.2.3. Umesto pasivnih konstrukcija u engleskom i srpskom s *janus* agensom, u mađarskom se javlja aktivna:

- (41) [...] as though Big Brother and the Party and the Thought Police *could all be swept into nothingness by a single splendid movement of the arm* (GO, 39);
 (41a) [...] kao da *se Veliki Brat, Partija i Policija misli mogu zbrisati jednim jedinim veličanstvenim pokretom ruke* (DŽO/VS, 25);
 (41b) [...] mintha Nagy Testvért, a Pártot és a Gondolatrendőrséget *mindenestül elsöpörte volna ez az egyetlen pompás kézmozdulat* (GO/LSz, 18).

3.2.4. Jednim primerom može se ilustrovati mogućnost da se u mađarskom jeziku agens iskaže imenicom s postpozicijom *által*. Ona se javlja uz particip perfekta. Engleski dugi pasiv na srpski je preveden aktivnom rečenicom:

- (42) [...] the physical type *set up by the Party* as an ideal – tall muscular youths and deep-bosomed maidens, blond-haired, vital, sunburnt, carefree – existed and even predominated (GO, 76);

¹⁵ Ukoliko se *by*-frazu u ovom primeru tumači kao instrumentalni adverbijal, reč će biti o kratkom pasivu, o čemu je već bilo reči u tački 1.2.

(42a) [...] fizički tip koga *Partija smatra* idealom – visoki mišićavi mladići, devojke krupnih grudi, svi plavokosi, vitalni, pocneli, bezbrižni -zaista postoji (DŽO/VS, 46);

(42b) [...] hogy a *Párt által hirdetett* testi eszménykép – a magas, izmos ifjak és a dús keblű, szőke hajú, életerős, napbarnított, gondtalan lányok eszményképe – valóban létezik (GO/LSz, 33).

3.2.5. U dva primera kao ekvivalent u srpskom javlja se zamenički pasiv. I u ovim rečenicama prisutan je instrumental u funkciji semantičkog subjekta. Mađarski prevod u jednom primeru karakteriše impersonalna rečenica koja takođe sadrži instrumental koji se može interpretirati kao subjekat:

(43) [...] and yet just plausible enough to fill one with an alarmed feeling that other people, less level-headed than oneself, *might be taken in by it* (GO, 16);

(43a) [...] a ipak taman toliko prihvatljiv da čoveka ispuni bojaznošću da *bi se* neko manje pametan *mogao još i prevariti njime* (DŽO/VS, 12);

(43b) [...] *mégis elég valószerűen hatottak, hogy azzal a kínos érzéssel töltésék el az embert: másokat*, akik kevésbé világos fejűek, mint ő maga, *rá lehet velük szedni* (GO/LSz, 8).

3.2.6. Sa dva primera mogu se ilustrovati i srpski ekvivalenti koje čine radni glagolski pridevi sa značenjem osobine subjekta i agens, zapravo kauzator, realizovan genitivom s predlogom *od*. Oba su na mađarski prevedena aktivnom rečenicom:

(44) His hair was very fair, his face naturally sanguine, his skin *roughened by coarse soap* and blunt razor blades and the cold of the winter that had just ended (GO, 4);

(44a) Kosa mu je bila veoma plava, lice po prirodi crveno, a koža *ogrubela od oštrog sapuna*, tupih brijača i zimske hladnoće koja se upravo završavala (DŽO/VS, 6);

(44b) Haja erősen szőke volt, arca természetől piros. Bőrét amúgy is *kicszerzette a durva szappan* és a rossz borotvapengék használata, a tél hidege éppen csak betetőzte ezt a munkát rajta (GO/LSz, 3).

- (45) Its smooth creamy paper, a little *yellowed by age* (GO, 9);
 (45a) Njen gladak, beli papir, malo *požuteo od vremena* (DŽO/VS, 8);
 (45b) [...] sima krémszínű papírja, amelyet *az idő* egy kissé már *megsárgított* (GO/LSz, 5).

4. Kvantitativni prikaz

Na 80 strana originalnog teksta (prvih pet poglavlja romana) zabeleženo je ukupno 211 pasivnih konstrukcija. Od toga je 184 kratkog pasiva, a 27 dugog pasiva.

Tabela 1: Ekvivalenti engleskog kratkog pasiva u prevodu na srpski jezik

	participski pasiv	zamenički pasiv	aktiv	impersonalna rečenica	3. l. pl.	deverbativni pridev	slobodan ili izostavljen prevod
engleski kratki pasiv	60	48	20	11	11	1	33

U odnosu na engleski kratki pasiv, u prevodu na srpski jezik participski pasiv zastupljen je u 32,6% primera, a zamenički pasiv sa 26,1%, što znači da su u srpskom pasivne konstrukcije prisutne u 58,7% primera. S 5,9% zastupljene su neodređeno-lične rečenice s predikatom u 3. licu množine, s istim procentom i impersonalne rečenice. Dakle, konstrukcija bez iskazanog agensa u srpskom ima 70,5% u odnosu na pasiv originalnog teksta. Engleski kratki pasiv na srpski jezik preveden je aktivnim rečenicama u 13,5% primera.

Tabela 2: Ekvivalenti engleskog kratkog pasiva u prevodu na mađarski jezik

	3. l. pl.	aktiv	impersonalna rečenica	glagolski prilog	particip perfekta	deverbativni pridev	povratni glagol	slobodan ili izostavljen prevod
engleski kratki pasiv	96	35	13	7	5	3	1	24

Najučestaliji ekvivalent engleskog kratkog pasiva u prevodu na mađarski jezik jesu rečenice s neodređenim subjektom i predikatom u 3. licu množine – 52,1%. Ako tome dodamo bezagentivne konstrukcije kao što su impersonalne rečenice (7%), konstrukcije s glagolskim prilogom (3,8%) i particip perfekta (2,7%), procenat

konstrukcija bez iskazanog agensa čini 65,6% ukupnog broja primera originalnog teksta. Aktivne rečenice zastupljene su s 18,5%.

Tabela 3: Ekvivalenti engleskog dugog pasiva u prevodu na srpski jezik

	aktiv	zamenički pasiv	participski pasiv	radni glagolski pridev	slobodan prevod
engleski dugi pasiv	20	2	1	2	2

Pravilnost je da je engleski dugi pasiv preveden na srpski aktivnom rečenicom (74%), a daleko su manje zastupljene pasivne – one sa zameničkim pasivom (7,5%) i s participskim pasivom (3,7%). U 7,5% primera prevodilac se opredelio za radni glagolski pridev u pridevskoj funkciji.

Tabela 4: Ekvivalenti engleskog dugog pasiva u prevodu na mađarski jezik

	aktiv	3. l. pl.	particip perfekta	impersonalna rečenica	glagolski prilog	slobodan prevod
engleski dugi pasiv	20	2	2	1	1	1

Pravilnost da se engleski dugi pasiv prevodi aktivnom rečenicom vidljiva je i u prevodu na mađarski jezik (74%). Ostale forme, kao što su predikat u 3. licu množine (7,5%), particip perfekta (7,5%), impersonalna rečenica (3,7%) i glagolski prilog (3,7%), daleko su manje frekventne.

5. Zaključna zapažanja

Upotreba pasiva u Orvelovom romanu „1984” nesumnjivo je uslovljena tematikom i opštom atmosferom totalitarnog društva u kojem je agens često nepoznat ili uopšten. Takav opšti utisak trebalo je da se odrazi i u prevodima na srpski i mađarski jezik. Analizirajući ekvivalente za koje su se prevodioci odlučili, utvrdili smo da su oni u velikoj meri uspeli da prenesu stilske odlike originalnog teksta imajući pritom u vidu i osobenosti jezika na koji prevode. Tako je, na primer, u srpskom jeziku, pored participskog pasiva relativno frekventan i zamenički pasiv, dok u mađarskom prevodu dominira tip rečenice s neodređenim subjektom i predikatom u 3. licu množine. Odstupanja od forme originala najuočljivija su u prevodenju dugog pasiva, budući da se u oba jezika najčešće javljaju aktivne rečenice.

Ograničavajući se na odabrani korpus, možemo izvesti opšti zaključak da je pasivna forma zastupljenija u srpskom u odnosu na mađarski jezik, uprkos tome što i za srpski jezik, kao i za mađarski, važi mišljenje da mu pasiv nije karakterističan.

IZVORI

- GO: Orwell, George. 1984. <<https://www.planetebook.com/free-ebooks/1984.pdf>>
 GO/LSz: Orwell, George. 1984. Fordította: Szijgyártó László. <<http://elso.xyz/konyvek/orwell-1984.pdf>>
 DŽO/VS: Orvel, Džordž. 1984. Beograd: Kontrast izdavaštvo, 2015. Prevod: Vlada Stojiljković.

LITERATURA

- Albrespit, Jean (2007). Atypical Passives. *Études anglaises*. 60/4. Paris: 466–482.
 Andrić, Edita (2002). *Leksikologija i morfologija mađarskog jezika*. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu, Odsek za hungarologiju.
 Andrić, Edita (2008). *Struktura sintagmi i rečenica u savremenom mađarskom jeziku*. Novi Sad: Filozofski fakultet, Odsek za hungarologiju.
 Belaj, Branimir (2004). *Pasivna rečenica*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Filozofski fakultet.
 Biber, Douglas et al. (2002). *Longman Student Grammar of Spoken and Written English*. Harlow, Essex: Pearson Education Limited.
 Bjelaković, Isidora (2005). Pregled pristupa u izučavanju pasivnih konstrukcija (strana literatura). *Prilozi proučavanju jezika*. 36: 103–117.
 Bjelaković, Isidora i Maja Marković (2010). Participski i reflektivni pasiv u srpskom i hrvatskom jeziku (publicistički i administrativni stil). U: *Die Unterschiede zwischen dem Bosnischen/Bosniakischen, Kroatischen und Serbischen* (ur. B. Tošović). Wien, Austria: Lit Verlag. 295–320.
 Erić Bukarica, Aleksandra (2018). Pasivne konstrukcije u pravnim tekstovima na engleskom i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku. *Prilozi proučavaњу jezika*. 49: 153–170.
 Huddleston, Rodney & Geoffrey K. Pullum (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge: Cambridge University Press.
 Jespersen, Otto (1924). *The Philosophy of Grammar*, London: George Allen & Unwin. <<http://arrow.latrobe.edu.au/store/3/4/3/5/1/public/B12847550.pdf>>
 Khalil, Aziz (1993). Arabic translation of English passive sentences: Problems and acceptability judgements. *Papers and studies in contrastive linguistics*. 27: 169–181.

- Kugler, Nóra (2000). Az Alany. In: Balogh, Judit et al. *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 405–413.
- Lacszkó, Tibor (2000). A melléknévi és határozói igenévképzők. In: Kiefer Ferenc et al. *Strukturális magyar nyelvtan. 3. kötet. Morfológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó: 409–452
- Langacker, Ronald. W. & Pamela Munro (1975). Passives and Their Meaning. *Language*. 51/4, Washington DC: 789–830. <https://www.jstor.org/stable/412694?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents>
- Lengyel, Klára (2000). Az igenevek. In: Balogh, Judit et al. *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó: 223–245.
- Milošević, Ksenija (1972). Neki aspekti semantičkog odnosa konstrukcija pasivne (sa trpnim pridjevom) i reflektivne u savremenom srpskohrvatskom jeziku. *Književni jezik*. 1/3–4: 63–86.
- Orwell, George (1968). Politics and the English language. In: *The collected essays, journalism and letters of George Orwell* (eds. Sonia Orwell & Ian Angus). 4/1. New York: Harcourt, Brace Javanovich: 127–140.
- Quirk, Randolph et al. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London – New York: Longman.
- Radden, Gunter & Rene Dirven (2007). *Cognitive English Grammar. Cognitive Linguistics in Practice 2*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Svartvik, Jan (1966). *On Voice in the English Verb*. The Hague – Paris: Mouton.
- Shibatani, Masayoshi (1985). Passives and Related Constructions: A Prototype Analysis. *Language*. 61/4. Washington DC: 821–848.
- Šojat, Antun (1959). Pridjevski nastavci na -iv i -lživ. *Filologija* 2: 93–110.
- Tankó, Enikő (2016). On the Hungarian Equivalents of the English Passive in Literary Translations. A Case Study on the Translations of Two Novels. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. 8/2: 93–107.
- Velcsov 1988: Velcsov, Mártonné. A szófajok. In: Bencédy József et al. *A mai magyar nyelv*. Budapest: Tankönyvkiadó. S. 9–83.

*

- Бацић, Милица С. (2017). Типови централних пасива у енглеском и њихови преводни еквиваленти у српском језику. *Наслеђе*. 38:163–178.
- Јанић, Александра (2018). *Морфологија и семантика придева на -(љ)ив у српском језику*. Докторска дисертација. <<http://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/11141>> 23. 10. 2019.

- Пипер, Предраг (2005). Семантичке категорије у простој реченици: синтаксичка семантика. In: Пипер, Предраг; Антонић, Ивана; Ружић, Владислава; Танасић, Срето; Поповић, Људмила; Тошовић, Бранко (у редакцији Милке Ивић). *Синтакса савременога српског језика, Проста реченица*. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска. 575–982.
- Станојчић, Живојин и Љубомир Поповић (2002⁸). *Граматика српскога језика, Уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Стевановић, Михаило (1963). Придеви с наставцима *-ив* и *-љив*. *Наш језик. Нова серија*, књ. XIII, св. 3–5: 197–207.
- Танасић, Срето (2005). Синтакса глагола. In: Пипер, Предраг; Антонић, Ивана; Ружић, Владислава; Танасић, Срето; Поповић, Људмила; Тошовић, Бранко (у редакцији Милке Ивић). *Синтакса савременога српског језика, Проста реченица*. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска. С. 345–376.
- Танасић, Срето (2014). *Синтакса пасива у савременом српском језику*. Београд: Београдска књига.
- Шакић, Јања (1965). Придеви са суфиксом *-ив/-љив* у српскохрватском језику. *Прилози проучавању језика 1*: 75–100.

Dušanka Zvekić-Dušanović

Jelena Redli

SERBIAN AND HUNGARIAN EQUIVALENTS OF ENGLISH PASSIVE STRUCTURES

SUMMARY

The aim of this paper has been to determine the translation equivalents of passive constructions on the material of three languages, English as a language of the original text, and Serbian and Hungarian as the languages of the translation. The novel “1984” by George Orwell was chosen as the corpora because it abounds in passive clauses, which is related to the theme and the atmosphere of a totalitarian society in which the agent is often unknown or generalized. The results of the analysis show that the thematically conditioned use of passives in the original text is reflected in the languages of the translations, which is considered non-characteristic for them, with the frequency of passive constructions being somewhat more common in Serbian than in Hungarian. Due to the characteristics

of the translation languages, the translators opted for different translation solutions, which is why in the Serbian language almost equally frequent are participle and reflexive passives, while Hungarian translation is dominated by clauses with an indefinite subject and a predicate in the 3rd person plural. Deviations from the form of the original text are most evident in the translation of long passives since active sentences are the most common in both languages.

KEYWORDS: passive voice, translation equivalents, English, Serbian, Hungarian.

Dr Dušanka Zvekić-Dušanović
Odsek za srpski jezik i lingvistiku
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
Srbija
dusazd@ff.uns.ac.rs

Dr Jelena Redli
Odsek za srpski jezik i lingvistiku
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
Srbija
redli@ff.uns.ac.rs